

บทที่ 3 สหภาพยุโรป

3.1 การก่อตั้ง สหภาพเศรษฐกิจและการเงินยุโรป (Economics and Monetary Union หรือ EMU)

การก่อตั้งสหภาพเศรษฐกิจและการเงินยุโรป (Economics and Monetary Union : EMU) มีรากฐานมาจากการลงนามร่วมในสนธิสัญญามาสทริชท์ของประเทศสมาชิกประชาคมยุโรป ในเดือนกุมภาพันธ์ ปี 1992 วัตถุประสงค์ของสนธิสัญญามาสทริชท์ ตั้งอยู่บนพื้นฐานเดียวกันกับวัตถุประสงค์ในการรวมตัวเป็นตลาดเดียวยุโรปของประชาคมยุโรป คือ เพื่อส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือในด้านต่างๆระหว่างประเทศสมาชิก อย่างไรก็ตามขอบเขตของความร่วมมือที่ถูกกำหนดไว้ในสนธิสัญญายังกว้างขวาง และครอบคลุมถึงการสร้างความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจและการเงิน ความร่วมมือด้านกิจการภายในและศาล โดยเน้นการดำเนินการจัดตั้งระบบเศรษฐกิจ การเงิน และการคลังที่เป็นหนึ่งเดียว และการเปลี่ยนมาใช้เงินสกุลเดียวหรือ ยูโรของประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปให้เสร็จสมบูรณ์ภายในปี 2000¹

การจัดตั้งสหภาพเศรษฐกิจและการเงินยุโรป (EMU) มีเป้าหมายสำคัญดังต่อไปนี้

- 1) สร้างความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจการเงินให้กับประเทศสมาชิก
- 2) ส่งเสริมให้เกิดการค้า การลงทุนเสรีระหว่างประเทศสมาชิก
- 3) สนับสนุนการค้าและการลงทุนทั้งภายในและนอกภูมิภาค
- 4) เพื่อให้ทุกประเทศสามารถแข่งขันในการดึงดูดการลงทุนที่เท่าเทียมกัน
- 5) ขจัดอุปสรรคทางการค้าและการลงทุน รวมถึงการลดต้นทุนทางการค้าที่เกี่ยวข้องกับอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศสมาชิก และเพื่อลดความผันผวนในอัตราแลกเปลี่ยนเงินของประเทศสมาชิก
- 6) กระตุ้นให้เกิดการเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตของภาคเอกชน ซึ่งจะส่งผลต่อการลดต้นทุนการผลิต และการเสริมความสามารถในการแข่งขันระหว่างประเทศสมาชิก และกับทั่วโลก
- 7) สร้างเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ (Economic Stability Pact) ที่เท่าเทียมกันให้กับประเทศสมาชิกในลักษณะเศรษฐกิจร่วมเดียวกัน และนำไปสู่การมีระบบเงินเดียวที่มีเสถียรภาพสำหรับทุกประเทศสมาชิกสหภาพยุโรป โดยดำเนินการผ่านธนาคารกลางยุโรป (European Central Bank : ECB) ที่ได้จัดตั้งขึ้น

¹"ผลกระทบของเงินยูโรกับการค้าระหว่างประเทศ" โดยกองพาณิชย์กิจต่างประเทศ กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์, พฤศจิกายน 2541

สหภาพยุโรปประกอบไปด้วยสมาชิก 15 ประเทศ คือ เยอรมนี ฝรั่งเศส อังกฤษ อิตาลี เบลเยียม เนเธอร์แลนด์ ลักเซมเบิร์ก โปรตุเกส ไอร์แลนด์ สเปน เดนมาร์ก กรีซ ออสเตรีย ฟินแลนด์ และสวีเดน รวมตัวกันพัฒนาความร่วมมือด้านเศรษฐกิจ ตั้งแต่ปี 1951 และมีเป้าหมายขั้นสุดท้าย คือ การรวมตัวเป็นสหภาพยุโรป (European Union) ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

- 1) เขตการค้าเสรี (Free Trade Area) ภายใต้ชื่อของกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจยุโรป ในปี 1960
- 2) สหภาพศุลกากร (Customs Union) ดำเนินการแล้วเสร็จในปี 1968
- 3) ตลาดเดียว (Single Market) เริ่มตั้งแต่ 1 มกราคม 1993
- 4) สหภาพเศรษฐกิจและการเงิน (Economic and Monetary Union) เริ่ม 1 มกราคม 1999
- 5) สหภาพยุโรป (European Union) ซึ่งมีระบบเศรษฐกิจ นโยบายต่างประเทศ นโยบายความมั่นคง และการใช้เงินสกุลเดียวกัน

การรวมตัวทางเศรษฐกิจของยุโรปเริ่มในปี 1951 เมื่อเยอรมนีตะวันตก ฝรั่งเศส อิตาลี และกลุ่มประเทศเบนลักซ์ ซึ่งประกอบด้วย เบลเยียม เนเธอร์แลนด์ และลักเซมเบิร์ก ได้ร่วมกันก่อตั้งประชาคมถ่านหินและเหล็กกล้าแห่งยุโรป (European Coal and Steel Community : ECSC) เพื่อบริหารทรัพยากรธรรมชาติทั้งสองชนิดที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ การรวมกลุ่มได้มีการพัฒนามาเป็นลำดับ โดยเมื่อวันที่ 25 มีนาคม 1957 ได้มีการลงนามสนธิสัญญากรุงโรม (Treaty of Rome) เพื่อก่อตั้งประชาคมเศรษฐกิจยุโรป (European Economic Community : EEC) โดยมีเป้าหมายสำคัญเพื่อรวมตลาดสินค้า บริการ ปัจจัยการผลิต รวมทั้งทรัพยากรมนุษย์เข้าเป็นตลาดเสรีเขตเดียว และมีเป้าหมายในระยะยาวที่จะพัฒนาความร่วมมือสู่การเป็นสหภาพศุลกากร (Customs Union) ภายในปี 1968 และรวมตัวเป็นตลาดเดียว (Single Market) ในปี 1993

สนธิสัญญากรุงโรมนับได้ว่าเป็นสนธิสัญญาระหว่างประเทศฉบับแรกที่เกี่ยวข้องกับการรวมยุโรปเข้าด้วยกัน และ 2 ปีต่อมาคือ ในปี 1959 ได้มีการลงนามจัดตั้งประชาคมพลังงานปรมาณูยุโรป (European Atomic Energy Community : EURATOM) และในปี 1960 องค์การระหว่างประเทศทั้งสาม คือ ECSC EEC และ EURATOM ได้รวมกันเข้าเป็นหนึ่งเดียวและเป็นที่ยึดมั่นในนามประชาคมยุโรป (European Community : EC) โดยมีศูนย์กลางอยู่ที่กรุงบรัสเซลส์ ประเทศเบลเยียม และได้มีการจัดตั้งองค์กรร่วมขึ้นมา 4 องค์กร เพื่อทำหน้าที่ดูแลประเทศสมาชิก คือ

- 1) คณะมนตรีประชาคมยุโรป (European Council)
- 2) คณะกรรมาธิการประชาคมยุโรป (European Commission)
- 3) สภาประชาคมยุโรป (European Parliament)
- 4) ศาลประชาคมยุโรป (European Court of Justice)

ยุโรปสามารถบรรลุเป้าหมายการเป็นสหภาพศุลกากร ในปี 1968 โดยมีระบบภาษีศุลกากรเดียวกันสำหรับการนำเข้าสินค้าจากประเทศที่สามที่มีได้เป็นสมาชิกสหภาพศุลกากร และยกเลิกภาษีศุลกากรระหว่างประเทศสมาชิกอย่างสมบูรณ์ นอกจากนี้ประเทศสมาชิกสหภาพศุลกากรยังดำเนินนโยบายด้านอื่นๆ ที่สำคัญร่วมกัน คือ¹

1) นโยบายการค้าร่วม (Common Commercial Policy) ได้แก่ การใช้อัตราภาษีขาเข้า ค่าธรรมเนียมการนำเข้าพิเศษ มาตรการควบคุมและกีดกันการนำเข้า มาตรการตอบโต้การอุดหนุน และการทุ่มตลาด

2) นโยบายการเกษตรร่วม (Common Agricultural Policy) ได้แก่ การใช้ระบบประกันราคาผลผลิตการเกษตร การกีดกันการนำเข้าสินค้าเกษตร และการอุดหนุนการส่งออก

3.2 การขยายตัวของสหภาพยุโรป

นับตั้งแต่ประเทศผู้ก่อตั้งทั้งหกประสบความสำเร็จในการจัดตั้ง ประชาคมถ่านหินและเหล็กกล้าแห่งยุโรปขึ้นมาแล้ว ทั้งมีู่ทางอันแจ่มใสว่า สหภาพยุโรปจะต้องก้าวหน้าต่อไปในด้านต่างๆอย่างไม่หยุดยั้ง ประเทศต่างๆในยุโรปที่ยังไม่ได้เป็นสมาชิกจึงสนใจและปรารถนาจะเข้าภาคยานุวัติด้วย การยื่นความจำนงขอเข้าเป็นสมาชิกของ EU นั้นทำกันเป็นระยะ ๆ คือ ในลำดับแรกประกอบด้วยสหราชอาณาจักร เดนมาร์ก ไอร์แลนด์ และนอร์เวย์ ปรากฏว่าสามประเทศแรกได้เข้าเป็นสมาชิกเมื่อวันที่ 1 มกราคม 1973 กรีซได้เข้ามาเป็นสมาชิกลำดับที่สอง เมื่อวันที่ 1 มกราคม 1981 หลังจากการภาคยานุวัติของประเทศลำดับแรกถึง 8 ปี สเปนและโปรตุเกสเข้ามาเป็นสมาชิกเมื่อปี 1980 ส่วนประเทศสมาชิกใหม่ลำดับล่าสุดที่เพิ่งเข้าเป็นสมาชิกในปี 1995 ก็ ได้แก่ สวีเดน ฟินแลนด์ และออสเตรีย ทำให้ EU ได้มีสมาชิกด้วยกันทั้งหมดถึง 15 ประเทศ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงกำลังอำนาจของ EU ได้เป็นอย่างดี

ในการรับสมาชิกใหม่แต่ละครั้งนั้นทำให้ EU ต้องมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงอย่างมาก แม้กระทั่งประเทศที่ขอภาคยานุวัติด้วยก็เช่นกันสำหรับการเปลี่ยนแปลงในด้าน EU นั้นได้แก่ การทำให้ EU มีความสำคัญในด้านการเมือง อย่างไรก็ตามการรับสมาชิกใหม่เพิ่มขึ้นก็ก่อให้เกิดผลเสีย

¹ "ผลกระทบจากการใช้เงินสกุลเดียวของสหภาพยุโรป" เอกสารเผยแพร่ทางวิชาการ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ขึ้นด้วย เช่น ทำให้คุณภาพภายในประเทศปั่นป่วน พร้อมกับก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพื้นฐานของความสมานฉันท์ที่จำเป็นต้องการปฏิบัติการร่วม และหลักการพื้นฐานแห่งการเจรจาตัดสินข้อพิพาทระหว่างผลประโยชน์ของแต่ละประเทศ

เมื่อมีการขยายจำนวนประเทศสมาชิกใหม่ในแต่ละครั้ง จึงต้องมีการเจรจกันอย่างยืดเยื้อยาวนานและเต็มไปด้วยความยากลำบาก และการรับประเทศสมาชิกใหม่ในระยะแรกก็จะทำเป็นชั่วคราวก่อน โดยให้เป็นไปตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ล่วงหน้า ทั้งนี้เพื่อหลีกเลี่ยงการที่จะต้องยินยอมให้มีการปฏิบัติแบบเลียงกฎหมายอันเนื่องมาจากความเข้าใจผิดในตอนที่ยังมาเป็นสมาชิกในระยะแรก อย่างไรก็ตามปัจจุบัน EU ก็ได้มีการขยายจำนวนประเทศใหม่ถึงสี่ครั้ง ดังต่อไปนี้¹

1) การขยายจำนวนสมาชิกครั้งที่หนึ่ง

การสมัครเข้าเป็นสมาชิก EU ของสหราชอาณาจักร เดนมาร์ก และไอร์แลนด์นั้นใช้เวลายืดเยื้อถึง 12 ปี ตั้งแต่วันที่ 9 สิงหาคม 1961 จนถึงวันที่ประเทศเหล่านี้ได้เป็นสมาชิกโดยสมบูรณ์ของ EU เมื่อวันที่ 1 มกราคม 1973 คือหลังจากที่มีการยื่นความจำนงถึงสามครั้ง ที่เป็นดังนี้ก็เนื่องจากในขั้นแรกสหราชอาณาจักรได้ปฏิเสธที่จะเข้าร่วมในการก่อตั้ง ECSC EEC และ Euratom ในปี 1951 และ 1957 ตามลำดับ และเพื่อถ่วงดุลในการจัดตั้งองค์การทั้งสามดังกล่าว สหราชอาณาจักรก็ได้จัดตั้งสมาคมการค้าโลกเสรีแห่งยุโรป ("European Free Trade Association-EFTA) ซึ่งมีวัตถุประสงค์คล้าย EEC ร่วมกับอีกหกประเทศ ขึ้นเมื่อวันที่ 4 มกราคม 1960 แต่ต่อมาในปี 1961 สถานภาพของสหราชอาณาจักรในระดับโลกไม่สู้ดีนัก ประกอบกับความวิตกกังวลที่ต้องอยู่นอก EU ซึ่งเป็นองค์การทางเศรษฐกิจที่ประสบความสำเร็จในหลาย ๆ เรื่อง สหราชอาณาจักรจึงได้เปลี่ยนทัศนคติ นอกจากนี้วิวัฒนาการของ EU ขณะนั้นมุ่งไปสู่การเป็นยุโรปที่ประกอบด้วยรัฐต่าง ๆ มากกว่าที่จะเป็นองค์การเหนือรัฐจึงทำให้สหราชอาณาจักรค่อยคลายความวิตกกังวลได้บ้างและเป็นผลให้เปลี่ยนทัศนคติต่อ EU อย่างไรก็ตามในการสมัครขอเข้าเป็นสมาชิกนี้สหราชอาณาจักรก็ตั้งเงื่อนไขหลายอย่าง เช่น เรียกร้องให้มีการปรับปรุงสนธิสัญญา โดยเฉพาะอย่างยิ่งได้คัดค้านพัฒนาการของนโยบายร่วมทางเกษตรกรรม ทั้งไม่พร้อมที่จะยอมรับข้อบังคับที่ว่าด้วยการให้สิทธิพิเศษของ EU อันเป็นข้อบังคับพื้นฐานของตลาดร่วมยุโรป โดยเลิกค้าขายกับประเทศในเครือจักรภพของตนแทน เมื่อมีการเจรจาในเรื่องนี้เมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน 1961 จึงทำให้การเจรจาประสบอุปสรรค โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อประธานาธิบดีเดอโกลด์แห่งฝรั่งเศสได้ใช้

¹ "พัฒนาการของประชาคมยุโรปตั้งแต่ ค.ศ.1980 สู่นาฬิกายุโรป". อรวดี นวลสุวรรณ หน้า 164-193

สิทธิขั้บยั้งคัดค้านการขอเข้าเป็นภาคีสมาชิกของสหราชอาณาจักร จึงทำให้การเจรจาครั้งแรกไม่ประสบความสำเร็จ

สี่ปีต่อมา สหราชอาณาจักรยื่นความจำนงขอเข้าเป็นสมาชิกอีกเป็นครั้งที่สองเมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม 1967 แต่ก็ถูกนายพลเดอ โกลด์คัดค้านอีกเช่นเดิม เมื่อไม่ได้รับเสียงเอกฉันท์ของประเทศทั้งหก สหราชอาณาจักรจึงไม่อาจเข้าเป็นสมาชิกได้ จนกระทั่งประธานาธิบดีเดอ โกลด์พ้นจากตำแหน่งประธานาธิบดีของฝรั่งเศสแล้ว ประเทศทั้งหกจึงได้ยินยอมขยายจำนวนสมาชิกเมื่อมีการประชุมสุดยอดที่กรุงเฮกในปี 1969 อย่างไรก็ตามฝรั่งเศสได้ต่อรองการยอมรับอังกฤษเข้าเป็นสมาชิกกับ “ความล้มเหลวของตลาดร่วม” ซึ่งหมายความว่าให้มีการยอมรับข้อบังคับเกี่ยวกับการอุดหนุนทางการเงินต่อเกษตรกรอย่างแน่นอน โดยเรื่องนี้ได้เข้ามาแทรกเมื่อวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 1970 และได้มีการเจรจากับสหราชอาณาจักรเมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 1970 แม้ว่าเจตจำนงทางการเมืองจะบรรลุผลสำเร็จแต่ก็ยังมีความยุ่งยากบางอย่างเกิดขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเนื่องจากสหราชอาณาจักรมีความหวังที่ไม่ได้เข้าร่วมเจรจาว่าด้วยการยอมรับข้อบังคับเกี่ยวกับการอุดหนุนทางการเงินต่อเกษตรกรเนื่องจากถูกฝรั่งเศสกีดกันในระยะนั้น อันที่จริงกลไกที่ยอมรับนั้นเกือบจะไม่เอื้อประโยชน์ต่อสหราชอาณาจักรทั้งก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับการจัดสรรเงินค่าบำรุงระหว่างประเทศสมาชิกอย่างรุนแรงด้วย นอกจากนี้สถานะของเงินปอนด์สเตอร์ลิง ลักษณะบางอย่างของนโยบายร่วมทางเกษตรกรรม ความสัมพันธ์กับประเทศในเครือจักรภพ ล้วนเป็นเรื่องที่ต้องมีการอภิปรายถกเถียงกันทั้งสิ้น ในที่สุดได้มีการลงนามยอมรับให้สหราชอาณาจักร เดนมาร์ก และไอร์แลนด์ เข้าเป็นสมาชิกเมื่อวันที่ 2 มกราคม 1972 สนธิสัญญาฉบับนี้ได้ยอมรับนับถือหลักการพื้นฐานที่กำหนดไว้โดย EU นั่นก็คือ การยอมรับสนธิสัญญาต่าง ๆ รวมทั้งการวินิจฉัยที่มีขึ้นนับตั้งแต่สนธิสัญญาที่ยอมรับประเทศสมาชิกใหม่ทั้งสามผลบังคับใช้

2) การขยายจำนวนสมาชิกครั้งที่สอง

กรีซ สเปน และโปรตุเกส ล้วนเป็นประเทศในแถบยุโรป และอยู่ติดชายฝั่งทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ได้ยื่นความจำนงขอเข้าเป็นสมาชิก EU เนื่องจากประเทศทั้งสามเป็นประเทศเกษตรกรรม และการประกอบกิจกรรมทางด้านนี้ของประเทศทั้งสามก็ยังคงอยู่ในสภาพล้าหลัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการผลิตธัญญาหารและการเลี้ยงปศุสัตว์ ระดับการพัฒนาก็ต่ำกว่าระดับการพัฒนาของประเทศสมาชิกอื่นของ EU มาก ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านของประเทศทั้งสามนี้ก็ไม่มีส่วนเกี่ยวพัน EU เลย เช่น ความเชี่ยวชาญในด้านการผลิตเหล้าองุ่น การปลูกผักและผลไม้ น้ำมันมะกอก เหล็กกล้า และสิ่งทอ ซึ่งประเทศสมาชิกของ EU ได้ดำเนินการเป็นอย่างดีจนสามารถพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นทุกที ๆ อยู่แล้ว เช่น ประเทศฝรั่งเศส และอิตาลี แต่สเปนและโปรตุเกสยังจะมา

ผลิตแข่งขันกับประเทศสมาชิกของ EU อีก หนึ่งประเทศทั้งสองนี้ยังมีปัญหาเกี่ยวกับการว่างงาน เรือร้างอยู่มาก ซึ่ง EU เองก็กำลังเผชิญกับสภาพการว่างงานอย่างรุนแรงเช่นกัน นอกจากนี้ก็ยังมี ปัญหาเกี่ยวกับระเบียบแบบแผนต่าง ๆ และการมีผลประโยชน์แตกต่างกันของบรรดาประเทศเหล่านี้ อาจทำให้การออกเสียงเป็นเอกฉันท์ของสภารัฐมนตรีฯ เป็นไปโดยยากยิ่งขึ้น ข้อบังคับต่าง ๆ ที่ ใช้กันอยู่ก่อนหน้านี้ก็อาจจะต้องมีการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากไม่สามารถทำให้กรรมวิธีแห่งการ วินิจฉัยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ หนึ่งการพิจารณาขอเข้าเป็นสมาชิกของประเทศทั้งสามนั้นก็ผิด กับการพิจารณาในกรณีสหราชอาณาจักร ซึ่งเป็นประเทศที่มีศักยภาพทางอุตสาหกรรมและ เทคโนโลยีสูง สามารถส่งเสริมศักยภาพในด้านนี้ของ EU ที่มีอยู่แล้วได้เป็นอย่างดี ฉะนั้น EU จึง ต้องไต่ตรองการสมัครขอเข้าเป็นสมาชิกของประเทศทั้งสามเป็นเวลานาน คงจะเห็นได้ว่ากรีซเป็น สมาชิกสมทบของ EU ตั้งแต่ปี 1962 และยื่นความจำนงขอสมัครเป็นสมาชิกสามัญเมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 1975 แต่เนื่องจากกรีซเคยเปลี่ยนการปกครองจากระบอบราชาธิปไตยเป็นระบบเผด็จการ เมื่อปี 1973 แม้ต่อมาอีกหนึ่งปีกรีซจะมีรัฐบาลพลเรือนปกครอง โดยมีการเลือกตั้งในปีเดียวกันนั้นก็ ตาม ฉะนั้น EU จึงต้องพิจารณาการสมัครของกรีซอย่างรอบคอบแม้จะมีความเห็นใจกรีซมาก ประการที่สำคัญที่สุดก็คือประเทศสมาชิกของ EU ได้ตกลงกันนับตั้งแต่มีการเจรจาเกี่ยวกับแผน กภาพุซเซ่ เมื่อปี 1961-1962 แล้วว่าการเข้าเป็นภาคีสมาชิกของ EU นั้น ประเทศสมาชิกจะต้องมี สิทธิและหน้าที่ทางด้านการเมืองควบคู่กันไปไม่มีประเทศสมาชิกใดหลีกเลี่ยงได้ ทั้งนี้ก็เพราะ ความพยายามที่จะให้มีการกระชับความสัมพันธ์ทางการเมืองนั้นย่อมขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ทาง เศรษฐกิจที่แน่นแฟ้นของประเทศสมาชิกด้วย

อย่างไรก็ตาม EU ก็ได้พิจารณาการขอเข้าเป็นสมาชิกของกรีซเมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม 1976 และได้มีการลงนามในสนธิสัญญาฉบับกรีซเข้าเป็นสมาชิกเมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม 1979 ณ กรุงเอเธนส์ สนธิสัญญาดังนี้มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 1 มกราคม 1981 โดยกรีซมีสิทธิและหน้าที่ โดยสมบูรณ์ เมื่อวันที่ 1 มกราคม 1984 เมื่อมีการขยายจำนวนสมาชิกครั้งที่สองเพื่อช่วยให้กรีซ สามารถปรับตัวทางเศรษฐกิจได้ EU จึงมีงบประมาณให้เงินชดเชยราคาผลผลิตทางเกษตรกรรม ทั้งได้ขยายเวลาชั่วคราวเพื่อปรับตัวจาก 5 ปีเป็น 7 ปี เนื่องจากกรีซต้องส่งสินค้าทางเกษตรกรรม มาจำหน่ายใน EU ในราคาต่ำกว่าที่เคยจำหน่าย โดยกรีซจะต้องจัดตั้งสภาพสุทธภาพทาง อุตสาหกรรมให้เสร็จภายใน 5 ปี ให้ลดภาษีสุทธภาพเป็น 6 ชั้น ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 1981 ถึงวันที่ 1 มกราคม 1986 ข้อจำกัดทางปริมาณในการค้าขายจะต้องเลิกไปตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 1981 ยกเว้นผลิตภัณฑ์ที่มีราคาอ่อนไหวมาก 14 รายการ โดยกรีซหรือประเทศสมาชิกประเทศใด ประเทศหนึ่งของ EU สามารถที่จะดำเนินมาตรการชั่วคราวเพื่อคุ้มครองภาคหรือภูมิภาคที่กำลัง ประสบปัญหา

นับตั้งแต่ปลายปีที่ 7 เป็นต้นไป คนงานกรีซจะสามารถสัญจรไปมาใน EU โดยเสรีอย่างแท้จริง อย่างไรก็ตามคนงานกรีซจะได้รับสิทธิเป็นอันดับแรกก่อนคนงานของประเทศที่สามอื่น ๆ ในระหว่างช่วงเวลา 7 ปีนี้ นอกจากนั้นเงินแครกมะของกรีซจะต้องเข้าร่วมอยู่ในระบบเดียวกันกับระบบของหน่วยการเงินยุโรปก่อนครบกำหนด 5 ปี ซึ่งปัจจุบันเงินแครกมะก็ได้เข้าร่วมอยู่ในระบบโดยเรียบร้อยแล้วตั้งแต่เดือนกันยายน 1984 แต่สนธิสัญญาที่รับกรีซเข้าเป็นสมาชิก ไม่ได้บังคับให้กรีซต้องนำเงินเข้ามาอยู่ในระบบ EMS ด้วย นับตั้งแต่ภาคยานุวัติแล้ว กรีซก็เช่นเดียวกับประเทศสมาชิกอื่น ๆ ต้องยกเงินภาษีศุลกากรที่เก็บได้จากผลิตผลทางเกษตรกรรมของประเทศที่สามให้แก่ EU รวมทั้งเงินค่าบำรุงที่คำนวณจากผลิตภัณฑ์ประชาชาติเบื้องต้น ขณะที่กำลังรอคอยการนำระบบภาษีมูลค่าเพิ่ม (VAT) มาใช้ อย่างไรก็ตามตราบเท้าที่ทบบัญญัติต่าง ๆ ทั้งหมดคว่ำด้วยนโยบายร่วมทางเกษตรกรรมยังไม่นำมาใช้กับกรีซ กรีซก็ยังคงได้รับเงินชดเชยส่วนหนึ่งของเงินจำนวนนี้ ทั้งนี้เพื่อป้องกันไม่ให้กรีซมีงบประมาณรายจ่ายมากกว่ารายรับนั่นเอง

3) การขยายจำนวนสมาชิกครั้งที่สาม

การเจรจาเกี่ยวกับการภาคยานุวัติของอีกสองประเทศคือ โปรตุเกสและสเปนซึ่งได้มีการขอสมัครอย่างเป็นทางการเมื่อปี 1977 นั้น ได้เริ่มอย่างเป็นทางการกับโปรตุเกส เมื่อวันที่ 17 ตุลาคม 1978 และกับ สเปนเมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 1979 ความตกลงครั้งแรกที่ทำขึ้นระหว่าง EU กับประเทศทั้งสองมีขึ้นในปี 1983 เกี่ยวกับการปฏิรูปข้อบังคับว่าด้วยผลไม้และผัก ต่อมาได้มีการเจรจาที่กรุงคัมบรีน เมื่อเดือนธันวาคม 1984 เกี่ยวกับการปรับปรุงข้อบังคับว่าด้วยการปลุกองุ่น ซึ่งนำมาสู่การเจรจาในครั้งต่อ ๆ มา EU ได้ขอให้ประเทศทั้งสองเตรียมรับการภาคยานุวัติโดยให้ยกเลิกอุปสรรคต่าง ๆ ที่มีอยู่ก่อนหน้านั้นเสีย เนื่องจากการเข้าเป็นสมาชิกของ EU นั้นประเทศที่ขอเข้าเป็นสมาชิกจะต้องมีทั้งสิทธิและหน้าที่ควบคู่กันไปดังกล่าวมาแล้ว การเจรจาระหว่างสองฝ่ายเป็นไปอย่างเนิ่นนานเป็นเวลาถึง 8 ปี คิดเป็นชั่วโมงเท่ากับ 3,000 ชั่วโมง ทั้งนี้เนื่องมาจากการภาคยานุวัติของประเทศทั้งสองประสบอุปสรรคและปัญหาต่าง ๆ มากมาย แม้ว่าประเทศทั้งสองจะมีการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยแล้วก็ตาม นอกจากนี้ยังเกี่ยวกับเจตจำนงที่จะเตรียมรับการขยายจำนวนสมาชิกด้วย ทั้งนี้เพื่อจะทำให้การรับสมาชิกใหม่ประสบผลสำเร็จอย่างยิ่ง แต่เนื่องจากขณะนั้นเศรษฐกิจของโลกกำลังประสบวิกฤตการณ์ทำให้ฐานะทางเศรษฐกิจของประเทศทั้งสองทรุดต่ำลงแม้กระทั่งบางภาคของ EU เองก็ได้รับความกระทบกระเทือนด้วย ฉะนั้น EU จึงจำเป็นต้องมีมาตรการที่รอบคอบและชัดเจน ด้วยเหตุนี้จึงได้มีการออกกฎข้อบังคับเกี่ยวกับกิจการด้านสังคม การเกษตรกรรม การประมง ในเวลาต่อมา คือ เมื่อปลายเดือนมีนาคม 1985 ก่อนการลงนามในสนธิสัญญากรุงแมดริด และกรุงลิสบอนเพียงไม่กี่วัน เนื่องจากในระหว่างนั้น

EU เองก็กำลังประสบปัญหาเกี่ยวกับผลิตผลเกษตรกรรมที่ผลิตเกินความต้องการและประเทศทั้งสองที่จะต้องนำมารวมเข้ากับ EU เช่น เหล้าองุ่น ผลไม้ และผัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งสเปน และโปรตุเกส เป็นประเทศที่ประชาชนประกอบอาชีพทางการเกษตรกรรมอย่างขึ้นหน้าขึ้นตา รายได้จากเกษตรกรรมของสเปนคิดเป็น 6% ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ และ 8% สำหรับโปรตุเกส ขณะที่ EU คิดเป็นเพียง 3.5% เท่านั้น เฉพาะสเปนประเทศเดียวก็จะทำให้พื้นที่ทางเกษตรกรรมของ EU เพิ่มขึ้นประมาณ 30% อย่างไรก็ตามสเปนก็ผลิตอาหารประเภทนมเนื้อ และรัฐพืชได้น้อยมาก ซึ่งจะทำให้เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการปรับตัวให้เข้ากับการแข่งขันของ EU สำหรับโปรตุเกสเนื่องจากโครงสร้างทางเกษตรกรรมของโปรตุเกสอยู่ในสภาพล้าหลังมาก ฉะนั้นจึงไม่สามารถผลิตอาหารเพียงแก่ความต้องการบริโภคในประเทศ แต่โปรตุเกสก็มีเกษตรกรเกือบ 1 ใน 4 ของประชากรที่อยู่ในวัยทำงาน ฉะนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเร่งพัฒนาให้การเกษตรกรรมของโปรตุเกสก้าวหน้าทัดเทียมกับประเทศสมาชิกต่าง ๆ ของ EU ให้ก้าวหน้าทัดเทียมกับประเทศสมาชิกอื่น ๆ ของ EU เพื่อจะได้รวมกันอย่างเป็นปึกแผ่น ขณะเดียวกัน EU ก็ต้องหาทางช่วยภูมิภาคของ EU ที่ถูกแข่งขันจากสเปนเช่น ภาคใต้ของฝรั่งเศส อิตาลี กรีซ เนื่องจากสเปนส่งออกผลิตผลประเภทส้มมากโดยผลิตได้ถึง 235% ของสินค้าประเภทอาหารทั้งหมด และส่งออกผลไม้และผักคิดเป็น 100-120% ข้อบังคับใหม่เกี่ยวกับผลไม้และผักได้รับการยอมรับเมื่อวันที่ 17 ตุลาคม 1983 ภายใต้ข้อบังคับนี้ EU จะให้ความช่วยเหลือแก่กลุ่มผู้ผลิตและปรับปรุงระบบการช่วยเหลือในกรณีเกิดวิกฤตการณ์อย่างรุนแรง เช่น กรณีลดค่าเงินตรา เป็นต้น ทั้งได้กำหนดเวลาชั่วคราวให้นานถึง 10 ปี เพื่อช่วยให้ประเทศสมาชิกใหม่สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพใหม่ภายใน EU ได้

อย่างไรก็ตาม การภาคยานุวัติของประเทศทั้งสองก็ยังประสบปัญหาสำคัญ ๆ อีก ได้แก่ ปัญหาด้านการคลัง EU จะต้องให้ความช่วยเหลือด้านการคลังแก่ประเทศทั้งสองภายในกรอบของนโยบายปัจจุบันหรือภายในกรอบแห่งนโยบายร่วมใหม่ ๆ คณะกรรมาธิการฯ ได้คำนวณค่าใช้จ่ายสำหรับการภาคยานุวัติของประเทศทั้งสองว่าจะทำให้งบประมาณของ EU เพิ่มขึ้น 15 - 20%

เห็นได้ชัดว่า การขยายจำนวนสมาชิกจะทำให้ EU ไม่สามารถทำการตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ได้ง่ายขึ้น เนื่องจากคณะกรรมาธิการฯ ซึ่งเดิมมีสมาชิกเพียง 14 คน ก็จะเพิ่มเป็น 17 คน สภารัฐมนตรีฯ เดิมมีสมาชิก 10 คน ก็จะเพิ่มเป็น 12 คน (ประเทศละหนึ่งคน) การออกเสียงข้างมากตามข้อกำหนดซึ่งประเทศสมาชิก EU มีคะแนนเสียงไม่เท่ากันและเดิมมี 63 เสียงนั้นก็จะเป็น 76 เสียง คะแนนเสียงเพื่อให้มติผ่านเดิมจะต้องได้รับคะแนนเสียง 45 เสียง จาก 63 เสียง เปลี่ยนมาเป็น 54 เสียง สภายุโรปเดิมมีสมาชิก 434 คน ก็จะเพิ่มเป็น 518 คน (สเปน 60 โปรตุเกส 24) สมาชิกสภาของประเทศทั้งสองจะเริ่มปฏิบัติหน้าที่ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 1986

สมาชิกเหล่านี้ได้รับแต่งตั้งจากสภาแห่งชาติของประเทศตน เนื่องจากประเทศทั้งสองยังไม่มี การเลือกตั้งทั่วไปโดยตรง แต่จะต้องมีขึ้นก่อนวันที่ 31 ธันวาคม 1987 นอกจากนี้ศาลยุติธรรมซึ่งเดิม มีผู้พิพากษา 11 คน อัยการ 5 คน ก็จะเพิ่มผู้พิพากษาเป็น 13 คน อัยการเพิ่มเป็น 6 คน คณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคม เดิมมีสมาชิก 156 คน ก็จะเพิ่มเป็น 189 คน (สเปน 21 โปรตุเกส 12) คณะผู้ตรวจสอบบัญชีเดิมมีสมาชิก 10 คน ก็จะเพิ่มเป็น 12 คน นอกจากนี้ กรรมการในหน่วยงานอื่นของ EU เช่น คณะกรรมการที่ปรึกษาของ ECSC และยูเรตอม ฯลฯ ก็จะมี การเปลี่ยนแปลงด้วยเช่นกัน

4) การขยายจำนวนสมาชิกครั้งที่สี่

การที่หลาย ๆ ประเทศในยุโรปแสดงความจำนงขอภาคยานุวัติเข้าเป็นสมาชิกของ EU นับ ตั้งแต่ปี 1987 เป็นต้นมา เช่น ตุรกี ออสเตรีย ไชปรัส มอลตา และสวีเดน นั้น คณะกรรมการฯ หลังจากพิจารณาถึงสถานะทางเศรษฐกิจของออสเตรียแล้วมีความเห็นว่า ออสเตรียจะต้องดำเนินการแก้ไขให้เรียบร้อยเสียก่อน นอกจากนั้นนอร์เวย์ ฟินแลนด์ และสวีเดนก็แสดงความ จำนงขอเข้าเป็นสมาชิกเช่นกัน แต่สวีเดนก็มีปัญหาในเรื่องความเป็นกลาง เนื่องจาก สวีเดนมีสนธิสัญญาระหว่างประเทศกำหนดสภาพความเป็นกลางของสวีเดนไว้ EU ได้เร่งรัดเจรจาแนวทางเงื่อนไขที่จะให้ประเทศเหล่านี้ปรับตัวและดำเนินการตาม กฎหมายภายในประเทศของตนให้เรียบร้อยเสียก่อน ทั้งพยายามที่จะสรุปการเจรจากับสวีเดน นอร์เวย์ ออสเตรียและฟินแลนด์ให้ได้โดยเร็วภายในฤดูใบไม้ผลิของปี 1994 หากประเทศทั้งสี่ สามารถตกลงตามเงื่อนไขของ EU ได้แล้ว ประเทศเหล่านี้ยังจะต้องดำเนินการภายในของประเทศ ตนอีกหลายอย่าง เช่น การหยั่งเสียงประชามติ การลงมติให้สัตยาบันจากรัฐสภาของแต่ละประเทศ ก่อนวันที่ 1 มกราคม 1995

อย่างไรก็ตามดูเหมือนว่าเหตุการณ์จะไม่เป็นไปโดยราบรื่นนักเพราะแต่ละประเทศยื่น ความจำกัดขนาครรถบรรทุกผ่านภูเขาและจำกัดสิทธิของพลเมืองของประเทศสมาชิก EU ที่จะ ไปซื้อบ้านพักตากอากาศบนเทือกเขาแอลป์ ฟินแลนด์สงวนสิทธิในการล่าหมี หมาป่า และ สัตว์ป่าบางชนิดให้แก่ประชาชนของตนเท่านั้น ซึ่งในข้อนี้ขัดกับกฎของ EU ที่ให้ความคุ้มครอง สัตว์ป่า นอกจากนี้ฟินแลนด์ยังขอความช่วยเหลือเป็นพิเศษให้แก่ประชาชนของตนที่อาศัยในถิ่น ไกลความเจริญจนถึงเขตอาร์คติกด้วย ประเทศที่มีปัญหามากที่สุดได้แก่นอร์เวย์ ที่สงวนสิทธิ จำเพาะสำหรับเขตทะเลเหนือที่อุดมไปด้วยน้ำมันและปลา ซึ่งขัดกับหลักการแข่งขันโดยเสรีของ EU เงื่อนไขเหล่านี้ทำให้บรรดาประเทศสมาชิกของ EU หลายประเทศ แสดงความไม่พอใจกับ ข้อเรียกร้องดังกล่าวของนอร์เวย์

นอกจากนี้หลาย ๆ ประเทศในยุโรปกลาง และยุโรปตะวันออก เช่น อัลบาเนีย โรมาเนีย ฮังการี โปแลนด์ สาธารณรัฐเชคและสโลวักต่างก็ปรารถนาที่จะเข้าเป็นภาคีสมาชิกของ EU เช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งธนาคารของบัลแกเรีย สาธารณรัฐเชค ฮังการี โปแลนด์และรัสเซีย รวม 10 ธนาคารได้ประกาศเมื่อวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 1993 ว่าธนาคารเหล่านี้ได้เลือกใช้เงิน ECU เป็นหน่วยชำระบัญชีและใช้ในการชำระเงินระหว่างกลุ่มของคนแล้ว

ในที่สุดหลังจากที่เจรจาตกลงกันแล้ว EU ก็ได้ตัดสินใจรับออสเตรีย ฟินแลนด์ สวีเดน และนอร์เวย์เข้าเป็นสมาชิกโดยสภายุโรปได้ออกเสียงให้ความเห็นชอบด้านการขยายจำนวนประเทศสมาชิกของ EU ในครั้งนี้เมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม 1994 ถึง 460 คน จากจำนวนสมาชิกสภายุโรป 517 คน ทั้ง ๆ ที่ตามกฎหมายแล้วหากสมาชิกเพียง 259 คนให้ความเห็นชอบด้วยก็ถือว่ายุติผ่านแล้ว นับเป็นการลงมติอย่างทำลายประวัติศาสตร์ของสภายุโรป และเป็นการแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าประเทศสมาชิกของ EU เห็นด้วยกับการภาคยานุวัติของประเทศทั้ง 4 อย่างแท้จริง โดยสวีเดนได้เข้าเป็นสมาชิกประเทศแรกหลังจากที่ EU ฟ่อนปรนข้อเรียกร้องของสวีเดน หลังจากที่สวีเดนยอมเพิ่มเงินสมทบให้ EU จาก 2.8 ล้าน ECU เป็น 3.8 ล้าน ในช่วง 4 ปีต่อมา ฟินแลนด์เข้าเป็นสมาชิกวันเดียวกับสวีเดน หลังจากที่ EU ฟ่อนปรนงบประมาณการเกษตรที่ EU จัดสรรให้ฟินแลนด์ 855 ล้าน ECU และประยุกต์ระบบเกษตรของฟินแลนด์พร้อมทั้งการกำหนดมาตรการสิ่งแวดล้อมทางเกษตรและโควตาน้ำตาลดิบ ออสเตรียเข้าเป็นสมาชิกหลังจากที่มีการต่อรองว่าด้วยข้อเสนอลดมลภาวะที่เกิดจากรถบรรทุกขนาดใหญ่จากประเทศสมาชิกของ EU ที่เล่นเข้า - ออก ออสเตรียในระหว่างปี 1994 - 2004 รวมทั้งความตกลงเกี่ยวกับนโยบายการขนส่งและสิ่งแวดล้อมเป็นผลสำเร็จ ส่วนนอร์เวย์ไม่ได้เข้าเป็นสมาชิก เนื่องจากชาวนอร์เวย์ลงประชามติเลือกไม่เข้าเป็นสมาชิกของ EU เมื่อวันที่ 28 พฤศจิกายน 1994 นับเป็นครั้งที่ 2 ในรอบ 22 ปี ที่ชาวนอร์เวย์ตัดสินใจไม่ร่วมใน EU หลังจากนั้น EU ได้เปิดประชุมเพื่อพิจารณาร่างความตกลงว่าด้วยการแบ่งสรรส่วนในการออกเสียงของ EU ด้วย เพื่อให้ประเทศทั้งสามสามารถเข้าเป็นสมาชิกโดยสมบูรณ์ในวันที่ 1 มกราคม 1995 มีผลทำให้ EU ประกอบด้วยประเทศสมาชิกถึง 15 ประเทศ ออสเตรียเป็นประเทศแรกที่จัดให้มีการลงประชามติเมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 1994 พร้อมทั้งนี้ สภาแห่งชาติของประเทศทั้งสามจะต้องให้สัตยาบันเห็นชอบด้วยตามเงื่อนไขของ EU ในปลายทศวรรษที่ 20 นี้ จะประกอบด้วยประเทศสมาชิกอย่างน้อย 20 ประเทศหรือมากกว่าก็เป็นได้เมื่อกำหนดถึงประเทศไซปรัส ตุรกี มอลตา และอดีตประเทศสมาชิกขององค์การโคเมคอน ซึ่งเคยมีความสัมพันธ์ทางการค้าและการเมืองกับ EU มาก่อน เป็นที่คาดว่าประเทศฮังการี โปแลนด์ และอดีตประเทศสมาชิกขององค์การโคเมคอนคงจะสมัครเข้าเป็นสมาชิกของ EU อย่างช้าภายในปลายทศวรรษนี้เนื่องจากสหภาพโซเวียต โปแลนด์ ฮังการี และยูโกสลาเวียล้วนมีสถานะเป็น

ประเทศที่ได้รับเชิญเป็นพิเศษจากคณะมนตรีแห่งยุโรปมาแล้วทั้งสิ้น ซึ่งเป็นเรื่องที่จะต้องติดตามกันต่อไป

อนึ่ง ประเทศยุโรปตะวันออก 6 ประเทศซึ่งได้แก่ โปแลนด์ ฮังการี สาธารณรัฐเชค สโลวัก โรมาเนีย และบัลแกเรีย ก็มีลู่ทางว่าจะได้ภาคยานุวัติในเร็ว ๆ นี้ เนื่องจากประเทศเหล่านี้ได้รับเชิญให้เข้าร่วมในการประชุมสุดยอดของประมุขของรัฐหรือของรัฐบาลประเทศสมาชิกที่จะมีขึ้นเมื่อเดือนธันวาคม 1994 เพื่อร่วมหารือถึงแนวทางการเข้าเป็นสมาชิกของประเทศทั้ง 6 ดังกล่าว หากประเทศเหล่านี้สามารถเข้าเป็นสมาชิกของ EU ได้ก็จะทำให้ EU มีสมาชิกถึง 21 ประเทศในอนาคต

3.3 ยุโรปตลาดเดียว

เพื่อให้การรวมตัวของประเทศสมาชิกประชาคมยุโรปบรรลุวัตถุประสงค์การเป็นตลาดเดียว (Single Market) ภายในปี 1992 ตามสนธิสัญญากรุงโรม คณะกรรมาธิการยุโรปได้เสนอสมุดปกขาวเกี่ยวกับการทำตลาดภายในให้เสร็จสมบูรณ์ในปี 1985 ซึ่งรายงานดังกล่าวได้พัฒนามาเป็นกฎหมายยุโรปตลาดเดียว (Single European Act 1987) ในเวลาต่อมา เพื่อจัดอุปสรรคสำคัญ 3 ประการ คือ

- 1) อุปสรรคทางด้านภูมิศาสตร์ เช่น การมีด่านตรวจตามแนวชายแดนระหว่างประเทศสมาชิกซึ่งทำให้การค้าขายระหว่างประเทศขาดความคล่องตัวกว่าที่ควรจะเป็นเนื่องจากความยุ่งยากของขั้นตอนการผ่านแดน
- 2) อุปสรรคด้านเทคนิค เช่น ความแตกต่างของระเบียบทางการค้า และมาตรฐานของสินค้าที่แตกต่างกัน
- 3) อุปสรรคทางระบบการเงินการคลัง เช่น ความแตกต่างของระบบภาษีระหว่างสมาชิก เป็นต้น

ในเดือนมิถุนายน 1989 นาย Jacque Delors ซึ่งดำรงตำแหน่งประธานคณะกรรมาธิการยุโรปในขณะนั้น ผู้ว่าการธนาคารกลางจากแต่ละประเทศ และผู้เชี่ยวชาญอีกจำนวนหนึ่ง (Delors Committee) ได้เสนอแนวทางการปรับโครงสร้างความร่วมมือของประชาคมยุโรปใน Delors Report ซึ่งมีเป้าหมายที่จะพัฒนาสหภาพยุโรปให้เป็นสหภาพเศรษฐกิจและการเงิน (Economic and Monetary Union : EMU) ในที่สุดจึงได้ข้อสรุปจากการประชุมระดับรัฐมนตรีของประเทศสมาชิกเมื่อธันวาคม 1990 และการประชุมระดับผู้นำสูงสุดเมื่อธันวาคม 1991 และได้มีการลงนามในข้อตกลงเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 1992 ที่เมืองมาสทริชท์ ประเทศเนเธอร์แลนด์ ซึ่งข้อตกลงดังกล่าว

เป็นที่รู้จักกันในนาม สนธิสัญญามาสทริชท์ (Maastricht Treaty) โดยมีผลบังคับใช้ตั้งแต่ 1 มกราคม 1993 ซึ่งเป็นเวลาเดียวกับการเริ่มยุโรปตลาดเดียว และประชาคมยุโรป (European Community) กลายเป็นชื่อทางการของกลุ่ม แต่ในทางปฏิบัติสหภาพยุโรป (European Union) เป็นชื่อที่เรียกกันทั่วไปมากกว่า

ตั้งแต่ 1 มกราคม 1993 ตลาดยุโรปเดียวมีสถานภาพหลักคือ สินค้า บริการ วัตถุดิบ เงินทุน และแรงงาน สามารถเคลื่อนย้ายระหว่างประเทศสมาชิกประชาคมยุโรปได้โดยเสรี และตลาดนี้เป็นตลาดใหญ่ที่มีศักยภาพสูงในการขยายตัว

สถานภาพหลักในตลาดต่าง ๆ ของตลาดยุโรปเดียว¹

ตลาดสินค้า

- 1) ไม่มีด่านตรวจตราสินค้าชายแดนระหว่างประเทศสมาชิก
- 2) สินค้าที่ไม่มีผลกระทบต่อความปลอดภัยของผู้บริโภค หรือสภาพแวดล้อม และผลิตภัณฑ์อื่นอย่างถูกต้องตามมาตรฐานของประเทศสมาชิกหนึ่ง สามารถจำหน่ายได้ในประเทศสมาชิกอื่นทั่วประชาคมยุโรป แม้ว่ามาตรฐานของประเทศสมาชิกอื่นจะแตกต่างจากมาตรฐานของประเทศนั้นก็ตาม ทั้งนี้เป็นไปตามแนวทางของการยอมรับมาตรฐานซึ่งกันและกัน (Mutual Recognition of Standard) ของประชาคมยุโรป
- 3) สินค้าที่มีผลกระทบต่อสุขภาพ ความปลอดภัยของผู้บริโภค หรือสิ่งแวดล้อม ประชาคมยุโรปได้กำหนดแนวทางในการประสานกฎระเบียบ (Harmonization of Law and Regulations) บังคับให้ประเทศสมาชิกปรับกฎหมายให้เป็นแนวทางเดียวกัน ที่สำคัญได้แก่ สินค้าในหมวดอาหาร ของเด็กเล่น ยานยนต์ เครื่องจักรกลการเกษตร วัสดุก่อสร้าง ผลิตภัณฑ์ยา ผลิตภัณฑ์เคมี และเครื่องสำอางค์ สินค้าเหล่านี้ต้องให้ได้มาตรฐานที่ประชาคมยุโรปกำหนด จึงจะสามารถจำหน่ายได้ทั่วประชาคมยุโรป

ตลาดบริการ

- 1) ธุรกิจการเงิน การธนาคาร หลักทรัพย์ และการประกันภัยที่ดั่งขึ้นในประเทศสมาชิกหนึ่ง สามารถประกอบกิจการหรือขยายบริการได้ทั่วประชาคมยุโรปโดยไม่ต้องขออนุญาตจากประเทศสมาชิกอื่น

¹ "ผลกระทบจากการใช้เงินสกุลเดียวของสหภาพยุโรป" เอกสารเผยแพร่ทางวิชาการ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

2) ธุรกิจขนส่งทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ ที่ตั้งขึ้นในประเทศสมาชิกหนึ่ง สามารถทำการขนส่งผู้โดยสารและสินค้าได้ทั่วยุโรป ยกเว้นการขนส่งทางอากาศที่ประเทศสมาชิกได้ขอสงวนส่วนแบ่งตลาดภายในให้สายการบินที่จัดตั้งขึ้นในประเทศส่วนหนึ่งตามที่กำหนด โดยมีผลใช้บังคับกับประเทศสมาชิกทุกประเทศอย่างเท่าเทียมกัน

เงินทุน

การเคลื่อนย้ายเงินทุนของธุรกิจและประชาชนเป็นไปโดยเสรี

ประชาชน

ประชาชนของประเทศสมาชิกสามารถย้ายถิ่นฐานประกอบอาชีพได้อย่างเสรี

ความร่วมมือทางอุตสาหกรรม

1) การจัดตั้งบริษัทและการลงทุนร่วมกันข้ามแดนของประเทศสมาชิกเป็นไปตามกฎเกณฑ์เดียวกัน

2) การเก็บภาษีธุรกิจสำหรับกิจการข้ามแดนใช้อัตราเดียวกัน

3) ประเทศสมาชิกทุกประเทศต้องร่วมมือกันให้การคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา

แรงงาน

แรงงานของประเทศสมาชิกทุกประเทศ จะได้รับสิทธิ สวัสดิการ และมีเงื่อนไขในการทำงานที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน

3.4 ขั้นตอนการพัฒนาโครงสร้างทางเศรษฐกิจและโครงสร้างทางองค์กรของสหภาพยุโรป

การจัดตั้งสหภาพเศรษฐกิจและการเงินในสนธิสัญญามาสทริชท์ตามแนวทาง Delors Report ได้แบ่งขั้นตอนการพัฒนาโครงสร้างทางเศรษฐกิจและโครงสร้างทางองค์กรของสหภาพยุโรปไว้ 3 ระยะ ดังนี้¹

ระยะที่ 1 คณะมนตรียุโรปได้กำหนดวันเริ่มต้นระยะที่ 1 ตั้งแต่ 1 กรกฎาคม 1990 โดยภารกิจสำคัญที่จะต้องดำเนินการในระยะแรกนี้ ได้แก่ การเปิดเสรีทางการเคลื่อนย้ายปัจจัยทุนและขยายความร่วมมือระหว่างธนาคารกลางของประเทศสมาชิก รวมทั้งหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจ ในขั้นตอนนี้สหภาพยุโรปได้บรรลุวัตถุประสงค์การรวมตัวเป็นตลาดเดียวตามที่กำหนดไว้ในสนธิสัญญามาสทริชท์แล้ว และประเทศสมาชิกสหภาพ

¹ "ผลกระทบจากการใช้เงินสกุลเดียวของสหภาพยุโรป" เอกสารเผยแพร่ทางวิชาการ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ยุโรปได้เข้าร่วมระบบกลไกอัตราแลกเปลี่ยน (Exchange Rate Mechanism : ERM) โดยมีการกำหนดขอบเขตความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยนไว้ ณ ระดับไม่เกินร้อยละ 2.25 แม้ว่าตลาดร่วมยุโรป (Common Market or Single Market) จะเริ่มอย่างเป็นทางการตั้งแต่ 1 มกราคม 2536 แต่ก็ยังขาดความสมบูรณ์ไปบ้างจากปัญหาที่เกี่ยวกับระบบภาษีที่เกิดขึ้น รวมทั้งวิกฤตการณ์ทางการเงินที่เกิดขึ้นกับอิตาลีและอังกฤษ เมื่อเดือนกันยายน 1992 ส่งผลให้ทั้งสองประเทศจำเป็นต้องถอนตัวออกจากระบบกลไกอัตราแลกเปลี่ยน (อิตาลีกลับเข้า ERM ในเดือนพฤศจิกายน 1996)

ระยะที่สอง แม้ว่าจะเกิดปัญหาขึ้นบ้างในการพัฒนาสู่ความเป็นสหภาพในระยะแรก การพัฒนาสหภาพเศรษฐกิจและการเงินยุโรปในระยะที่ 2 ก็ยังคงดำเนินต่อไปตามกำหนดเดิม โดยเริ่มเมื่อ 1 มกราคม 1994 ซึ่งเป้าหมายของการพัฒนาในระยะนี้ได้แก่ การเร่งรวมระบบเศรษฐกิจการเงินและการคลัง เพื่อให้การพัฒนาระบบโดยรวมมีความราบรื่นและสามารถดำเนินการในระยะที่ 3 ต่อไปได้ สำหรับระยะที่ 2 นี้ได้มีการส่งเสริมการขยายความร่วมมือทางเศรษฐกิจ และจัดตั้งหน่วยงานกลางที่จะมารับผิดชอบบริหารนโยบายด้านเศรษฐกิจต่อไป ซึ่งหน่วยงานดังกล่าวได้แก่ สถาบันการเงินแห่งยุโรป (European Monetary Institution : EMI) ซึ่งตั้งอยู่ที่เมืองแฟรงก์เฟิร์ต ประเทศเยอรมนี มีหน้าที่ในการเตรียมการด้านเทคนิคและองค์กร เพื่อให้สหภาพเศรษฐกิจและการเงินยุโรปพัฒนาเข้าสู่ระยะที่สาม โดย

- 1) เพิ่มความร่วมมือในการดำเนินนโยบายการเงินของประเทศสมาชิก โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อรักษาเสถียรภาพทางด้านราคา
- 2) กำหนดโครงสร้างของระบบธนาคารกลางยุโรป (The European System of Central Banks : ESCB) ให้สามารถกำหนดนโยบายการเงินเป็นนโยบายเดียว กำหนดกลยุทธ์ทางการเงินและเครื่องมือทางการเงิน ระมัดระวังในการจัดพิมพ์ธนบัตรเงินยูโร และการพัฒนาระบบการชำระเงินระหว่างประเทศ
- 3) จัดพิมพ์รายงานแสดงความก้าวหน้าของการดำเนินงานในระยะที่ 3 ของ EMU และ ESCB รวมทั้งประเมินสถานการณ์ นอกเหนือจากการจัดพิมพ์รายงานประจำปี

สำหรับ EMI จะมีการพัฒนาและขยายขอบเขตความรับผิดชอบออกไปเป็นธนาคารกลางแห่งยุโรป (European Central Bank : ECB) ในระยะที่ 3 นอกจากนี้ได้มีการจัดตั้งกระบวนการควบคุมดูแลด้านงบประมาณ เพื่อให้ประเทศสมาชิกดำเนินแผนการปฏิรูปได้ตามสนธิสัญญา มาสทริชท์

ระยะที่สาม การพัฒนาในระยะที่ 3 เริ่มตั้งแต่ 1 มกราคม 1999 เป็นต้นไป ซึ่งจะเป็นการเริ่มใช้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศสมาชิกคงที่ และจะเริ่มใช้เงินสกุลยูโร

ที่เรียกว่า ยูโร (Euro) ในระบบเศรษฐกิจของสหภาพ โดยจะเริ่มจากการปรับเงินท้องถิ่นของแต่ละประเทศ ในระยะแรกนี้ยูโรจะเป็นสกุลเงินอ้างอิงสำหรับการทำธุรกรรมการเงินระหว่างสถาบันการเงินต่างๆ ที่ไม่ได้ผ่านตัวเงินจริง ซึ่งได้มีการกำหนดไว้ว่าภายใน 1 มกราคม 2002 ธนบัตรและเหรียญเงินสกุลยูโรจะเข้ามาแทนที่เงินทุกสกุลในสหภาพเศรษฐกิจและการเงินยุโรปอย่างเต็มระบบ และเงินสกุลท้องถิ่นของประเทศที่เข้าร่วมEMUจะไม่สามารถชำระหนี้ได้ตามกฎหมายหลังจากนั้น 6 เดือน (1 กรกฎาคม 2002) สำหรับธนบัตรและเหรียญกษาปณ์ยูโรที่จะนำออกใช้จะมีขนาดและมูลค่าแตกต่างกัน ดังนี้

- 1) เหรียญกษาปณ์จะมีทั้งสิ้น 8 ราคา มูลค่าที่กำหนดเริ่มจาก 1,2,5,10,20 และ 50 เซนต์ และ 1 ยูโร และ 2 ยูโร ตามลำดับ(ภาพที่ 1) โดยเหรียญเหล่านี้จะมีขนาดน้ำหนัก ความหนา แตกต่างกันไปเพื่อให้คนที่การทางสายตาสามารถแยกแยะได้โดยง่าย

ภาพที่ 1 แสดงลักษณะเหรียญกษาปณ์ของเงินยูโร

- 2) ธนบัตรยูโรมีมูลค่า 7 ราคา คือ 5,10,20,50,100,200 และ 500 ยูโร โดยมีขนาดและสีที่แตกต่างกัน (ภาพที่ 2)

ภาพที่ 2 แสดงธนบัตรของเงินสกุลยูโรในมูลค่าต่าง ๆ

ด้านหน้า

ด้านหลัง

ธนบัตร มูลค่า 5 ยูโร

ด้านหน้า

ด้านหลัง

ธนบัตร มูลค่า 10 ยูโร

ด้านหน้า

ด้านหลัง

ธนบัตร มูลค่า 20 ยูโร

ด้านหน้า

ด้านหลัง

ธนบัตร มูลค่า 50 ยูโร

ด้านหน้า

ด้านหลัง

ธนบัตร มูลค่า 100 ยูโร

ด้านหน้า

ด้านหลัง

ธนบัตร มูลค่า 200 ยูโร

ด้านหน้า

ด้านหลัง

ธนบัตร มูลค่า 500 ยูโร

สำหรับระยะที่ 3 นี้ สถาบันการเงินแห่งยุโรป (EMI) จะเปลี่ยนลักษณะการดำเนินงานและจะเป็นที่รู้จักในนามธนาคารกลางยุโรป (ECB) พร้อมทั้งจัดตั้งระบบธนาคารกลางแห่งยุโรป (ESCB) โดยทั้งสองจะเป็นองค์กรอิสระที่จะดำเนินนโยบายการเงินในทุกประเทศที่เข้าร่วมสหภาพเศรษฐกิจและการเงินยุโรป โดยมีหน้าที่หลักอยู่ที่การรักษาเสถียรภาพราคา ซึ่งแนวทางดังกล่าวได้ผ่านความเห็นชอบของคณะมนตรียุโรปเมื่อเดือนธันวาคม 1995

3.5 ระบบการเงินยุโรป

คณะมนตรียุโรป (European Council) ซึ่งเป็นองค์กรที่มีอำนาจสูงสุดในการตัดสินใจแน่วทางการพัฒนาความร่วมมือของกลุ่มได้พยายามศึกษาแนวทางการพัฒนาความร่วมมือใหม่ๆเพิ่มขึ้น นอกเหนือจากด้านการค้าที่ได้รับความสำเร็จในระดับสูง และการรวมระบบการเงินของประเทศสมาชิกเข้าเป็นหนึ่งเดียวจึงเป็นเป้าหมายต่อไป ดังนั้นในปี 1979 สหภาพยุโรปได้มีการจัดตั้งระบบการเงินยุโรป (European Monetary System : EMS) ขึ้นตามแนวทาง Werner Plan ซึ่งนาย Pierre Werner นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีคลังของลักเซมเบิร์ก ได้จัดทำข้อเสนอขึ้นในปี 1970 และระบบดังกล่าวนับเป็นรากฐานที่สำคัญในการพัฒนาความร่วมมือทางการเงินของกลุ่มสหภาพยุโรปต่อไป

วัตถุประสงค์ที่สำคัญของ EMS คือ¹

- 1) การรักษาเสถียรภาพทางการเงิน รวมทั้งเสถียรภาพด้านราคาในกลุ่มประเทศสมาชิก
- 2) การขยายตัวทางเศรษฐกิจและการจ้างงาน
- 3) ลดความผันผวนจากแรงกดดันภายนอกภูมิภาคที่มีต่ออัตราแลกเปลี่ยนภายในยุโรป

EMS มีกลไกสำคัญ 2 ประการ คือ

1) กลไกอัตราแลกเปลี่ยน (Exchange Rate Mechanism : ERM) เป็นการกำหนดขอบเขตความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยนสำหรับเงินสกุลต่างๆ ของประเทศสมาชิก โดยกำหนดให้อัตราแลกเปลี่ยนระหว่างสกุลเงินต่างๆ ในยุโรปมีความผันผวนได้ในระดับที่จำกัด ซึ่งในช่วงแรกได้กำหนดให้มีระดับความผันผวนขึ้นลงได้ไม่เกินร้อยละ 2.25 แต่ต่อมาได้ขยายขอบเขตให้กว้างขึ้นเป็นขึ้นลงได้ไม่เกินร้อยละ 15 ยกเว้นมาร์กเยอรมนี และกิลเดอร์เนเธอร์แลนด์ ซึ่งยังรักษาระดับความผันผวนไม่เกินร้อยละ 2.25 สำหรับการขยายขอบเขตดังกล่าวมีขึ้นหลังจากวิกฤตการณ์ทางการเงินของอังกฤษและอิตาลี ในปี 1992

2) หน่วยเงินตรายุโรป (European Currency Unit : ECU) เป็นระบบตะกร้าเงินซึ่งนำเงินสกุลต่างๆ ในยุโรปมาถ่วงน้ำหนัก และใช้เป็นสกุลเงินอ้างอิงในการดำเนินธุรกิจระหว่างประเทศสมาชิก ซึ่งบทบาทที่สำคัญของ ECU คือ

¹ "ผลกระทบจากการใช้เงินสกุลเดียวของสหภาพยุโรป" เอกสารเผยแพร่ทางวิชาการ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

- 2.1 กำหนดอัตราแลกเปลี่ยนอ้างอิงระหว่างเงินสกุลต่างๆ ในสหภาพยุโรป
- 2.2 เป็นพื้นฐานในการกำหนดความเบี่ยงเบนของค่าเงินสกุลต่างๆ ในยุโรป
- 2.3 เป็นหน่วยเงินทางบัญชีที่ใช้ในระบบสินเชื่อ
- 2.4 เป็นเครื่องมือในการประนีประนอมข้อโต้แย้งทางด้านการเงินระหว่างประเทศสมาชิก

3.6 การคำนวณอัตราแลกเปลี่ยนของเงินยูโร

โดยปกติแล้วการกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างเงิน 2 สกุล จะทำได้โดยการเทียบค่าเงินสกุลนั้นกับเงินสกุลที่ต้องการเปรียบเทียบ ในทางตรงข้าม EMU เลือกว่าจะใช้วิธีกลับกันกับข้างต้น โดย EMU จะกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนคงที่และปล่อยให้เงินตราของประเทศสมาชิกปรับตัวตามอัตราแลกเปลี่ยนที่กำหนดขึ้น

เพื่อป้องกันความสับสนที่อาจจะเกิดขึ้นอันเนื่องมาจากความคาบเกี่ยวกันระหว่างประเทศสมาชิกที่รวมอยู่ใน European Currency Unit (ECU) แต่ไม่ได้เป็นสมาชิกหรือประสงค์จะร่วมใช้เงินยูโรเป็นเงินสกุลร่วมในช่วงก่อตั้งกับประเทศสมาชิกที่ประสงค์จะใช้เงินยูโร แต่ไม่ได้ใช้ ECU สภาพเศรษฐกิจและการเงินยุโรปได้ป้องกันความสับสนและเพื่อความเป็นธรรมในการกำหนดค่าเงินของประเทศสมาชิกเมื่อเทียบกับเงินยูโร ด้วยการแบ่งกลุ่มการคำนวณและเทียบค่าสกุลเงินต่างๆ เป็น 2 กลุ่มประกอบด้วย¹

- 1) ประเทศสมาชิก EMU ที่จะใช้เงินยูโรตั้งแต่ต้นปี 1999 ซึ่งจะใช้ Deutschmark เป็นเงินสกุลกลาง (Central Parity) ในการคำนวณเทียบแลกอัตราแลกเปลี่ยนเงินยูโร
- 2) ประเทศที่ไม่ได้ใช้เงินยูโรตั้งแต่เริ่มต้น แต่อาจจะเข้าเป็นสมาชิกในภายหลัง ได้แก่ กรีซ สวีเดน เดนมาร์ก และอังกฤษ ซึ่งจะใช้อัตราแลกเปลี่ยนที่ซื้อขายในตลาดค้าเงินล่วงหน้า (Forex Markets) เป็นค่ากลางในการคำนวณ

การกำหนดอัตราเทียบเท่าค่าระหว่างสกุลเงินของประเทศสมาชิกให้สะท้อนภาพความเป็นจริงทางเศรษฐกิจ เป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญมากต่อความสำเร็จและการดำเนินงานที่ราบรื่นของ EMU ดังที่ปรากฏในอดีต ซึ่งเป็นบทเรียนราคาแพงของประเทศเยอรมนี ในการกำหนดอัตราเทียบเท่าเงินระหว่างเยอรมนีตะวันออกกับเยอรมนีตะวันตกก่อนที่ได้รวมกันเป็นหนึ่งเดียวของสองประเทศโดยอัตราแลกเปลี่ยนได้บิดเบือน และไม่สะท้อนความเป็นจริงทางเศรษฐกิจ ในขณะนั้นเยอรมนีได้กำหนดอัตราแลกเปลี่ยน 1 ต่อ 1 ท่ามกลางการคัดค้านจากนักเศรษฐศาสตร์มากมาย ซึ่ง

¹ "เงินสกุลยูโร 1999" สมชัย สังข์พงษ์, สุศักดิ์ พิษิตพงษ์กิจ, ศุภรัชต์ ศิริสถาพร วารสารการเงินการคลัง ฉบับพิเศษ ปี 2541

มีความเห็นว่าระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจของฝั่งตะวันออกดีกว่าฝั่งตะวันตกอย่างชัดเจน การกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนหนึ่งต่อหนึ่งทำให้คนเยอรมันตะวันออกได้เปรียบ จากการกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนใหม่ โดยมีกำลังซื้อมากกว่าเดิมก่อนการรวมประเทศแต่ในขณะเดียวกันก็จะสูญเสียความสามารถในการแข่งขันการผลิตเพื่อการส่งออกอันเนื่องมาจากการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของราคาสินค้าจากความต้องการสินค้าสูงอย่างมาก หลังจากนั้นประเทศเยอรมันได้ประสบปัญหาการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วผิดปกติของปริมาณเงินในระบบเศรษฐกิจ จนทำให้ธนาคารกลางเยอรมันต้องดำเนินนโยบายการเงินแบบเข้มงวด โดยควบคุมปริมาณเงินเพื่อลดอัตราเงินเฟ้อที่อยู่ในระดับสูง การเข้าแทรกแซงของธนาคารกลางเยอรมันส่งผลกระทบต่ออัตราแลกเปลี่ยนของประเทศสมาชิก จนทำให้อังกฤษและอิตาลีเรียกร้องให้ EMU กำหนดอัตราแลกเปลี่ยนผ่าน ERM

เพื่อหลีกเลี่ยงและป้องกันความผิดพลาดในการกำหนดค่าเทียบเงิน EMU ได้กำหนดค่าเทียบเงินที่สะท้อนระดับการพัฒนาของเศรษฐกิจให้มากที่สุด EMU ประมาณว่าค่าเงินของประเทศสมาชิกเมื่อเทียบค่าเป็นเงินยูโรแล้วควรจะมีค่าตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงช่วงของการแลกเปลี่ยนสกุลเงินของประเทศสมาชิกกับเงินยูโร และค่าเฉลี่ย

	Range	Average
Austria/Euro	13.556-14.25	(13.91)
Belgium/Euro	39.76-41.79	(40.77)
Germany/Euro	1.93-2.03	(1.98)
Spain/Euro	164-172	(168)
Finland/Euro	5.86-6.16	(6.01)
France/Euro	6.47-6.80	(6.63)
Ireland/Euro	0.776-0.816	(0.796)
Italy/Euro	1909-2006	(1957)
Luxembourg/Euro	39.76-41.79	(40.77)
Netherlands/Euro	2.17-2.28	(2.23)
Portugal/Euro	198-208	(203)

ที่มา : European Commission

3.7 การบริหารเงินสกุลยูโร

ในระยะ 3 ปีแรก (1 มกราคม 1999 - 1 มกราคม 2002) เงินยูโร จะเป็นสกุลเงินอ้างอิงสำหรับการทำธุรกรรมการเงินระหว่างสถาบันการเงินต่างๆที่ไม่ได้ผ่านตัวเงินจริง โดยได้กำหนดไว้ว่าภายใน 1 มกราคม 2002 ธนบัตรและเหรียญเงินสกุลยูโรจะเข้ามาแทนที่เงินทุกสกุลในสหภาพเศรษฐกิจและการเงินยุโรปอย่างเต็มระบบ

สำหรับกระบวนการชำระเงินระหว่างประเทศในเขตยูโรมี 4 วิธีคือ¹

1. TARGET (Trans-European Automated Real-time Frost Settlement Express Transfer System) เป็นระบบเคลียร์รัฐยุโรป ซึ่งมีเป้าหมายที่จะให้บริการชำระเงินได้ภายในวันเดียว สำหรับรายการค้วน เช่นการโอนเงินระหว่างธนาคารที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจบริษัทต่าง ๆ และลูกค้าที่โอนเงินจำนวนมาก ๆ ระบบนี้จึงมีประโยชน์อย่างมากกับบริษัท ซึ่งจะสามารถโอนเงินระหว่างธนาคารหรือโอนเงินระหว่างประเทศได้อย่างรวดเร็ว สำหรับบริษัทที่มีสาขาหลาย ๆ แห่ง จะสามารถบริหารเงินสดจากสำนักงานใหญ่ของบริษัทผ่านระบบนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. EBA คือวิธีที่สมาคมธนาคารยุโรป (The ECU Banker's Association) ได้แปลงระบบที่ใช้สำหรับเคลียร์เงินสกุล ECU มาเป็นระบบที่สามารถเคลียร์เงินสกุลยูโรได้ EBA สามารถเคลียร์รายการระหว่างธนาคารและการชำระเงินด้านการค้าได้ภายในวันเดียว และยังสามารถทำรายการเกี่ยวกับอัตราแลกเปลี่ยนและตลาดเงิน (FX & Money Market) ได้อีกด้วย

3. Correspondent Banking การเคลียร์เงินผ่านธนาคารตัวแทน โดยใช้การสื่อสารผ่าน SWIFT แม้ว่า TARGET และ EBA สามารถรองรับธุรกิจเงินโอนได้เป็นอย่างดี แต่ก็คงเป็นส่วนน้อยเท่านั้น ขณะที่ระบบ SWIFT เป็นวิธีที่เชื่อมต่อกับธนาคารในยุโรปและธนาคารอื่น ๆ ได้ทั่วโลก

4. การใช้เครือข่ายธนาคารยุโรป (European Network Banks) ซึ่งจะใช้ศูนย์เคลียร์รัฐท้องถิ่น (Local Automated Clearing Houses : ACH) เชื่อมต่อกับลูกค้า เครือข่ายนี้สามารถให้บริการด้านการชำระเงินและเรียกเก็บเงินในราคาที่ไม่แพงและคุณภาพดี

ประโยชน์อย่างหนึ่งของการใช้เงินสกุลเดียวก็คือ ทำให้เกิดการรวมศูนย์การบริหารเงินภายในองค์กรของบริษัทต่าง ๆ บางบริษัทก็เริ่มหันมารวมศูนย์กลางการจัดการในหลาย ๆ ด้านเช่น การปฏิบัติงานด้าน Money Market และธุรกรรมด้านการป้องกันความเสี่ยงเกี่ยวกับอัตราดอกเบี้ย (hedging) โดยบริษัทเหล่านี้จะใช้วิธีการรวมบัญชีต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ซึ่งจะทำให้มีการจัดการที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น และมีการบริหารเงินสดบัญชีที่ดีขึ้น

¹ "เปิดศักราช 2542 ยูโรมันนี่ โฉมหน้าใหม่การเงินโลก", วารสารดอกหญ้า มกราคม 2542

สำหรับการชำระเงินและการเรียกเก็บเงินจะยังคงใช้วิธีผ่านบัญชีธนาคารในแต่ละประเทศ
ดังนั้น การบริหารยอดเงินคงเหลือในแต่ละแห่งจากจุดศูนย์กลางจะทำโดย 3 วิธีคือ

1. การรวมเฉพาะจำนวนเงิน (National Pooling) คือการคงเงินไว้ในแต่ละบัญชี ขณะเดียวกันก็สามารถบริหารสภาพคล่องสุทธิได้ แต่การใช้ข้ามเขตแต่ละประเทศยังคงมีอุปสรรคเรื่องระเบียบ ข้อบังคับของธนาคารกลางและกฎหมายในแต่ละประเทศ ทำให้มีค่าใช้จ่ายและความเสี่ยงสูงสำหรับธนาคารที่ให้บริการนี้ ผลก็คือบริษัทที่ใช้บริการนี้จะไม่ได้รับดอกเบี้ยเต็มเม็ดเต็มหน่วยจาก National Pooling ข้ามเขต

2. การรวมศูนย์เงินสด (Cash Concentration) บริษัทสามารถโอนข้ามเขตเพื่อรวบรวมเงินสดคงเหลือเข้าไว้ด้วยกัน หรือจะใช้วิธีควบคุมบัญชีในแต่ละแห่งให้เป็น Zone Balance แล้วรวมเงินสดไว้ในประเทศใดประเทศหนึ่ง เงินสดคงเหลือที่รวมได้จะถูกนำไปบริหารในตลาดเงินยูโรเพื่อให้ได้ประโยชน์สูงสุด

3. การคงเงินสดไว้ในแต่ละประเทศ (Keeping Cash Local) สำหรับกรณีที่ดอกเบี้ยของธนาคารแต่ละแห่งมีอัตราที่น่าพอใจต่อการที่จะมีเงินคงบัญชีไว้

3.8 ธนาคารกลางแห่งยุโรป (European Central Bank : ECB)

ธนาคารกลางแห่งยุโรป เป็นองค์กรที่กำหนดนโยบายการเงินของสหภาพการเงิน EU โดยมีภารกิจที่สำคัญในการควบคุมเสถียรภาพของราคา ECB เริ่มทำหน้าที่ในวันที่ 1 มกราคม 1999 เมื่ออัตราแลกเปลี่ยนเงินตราของรัฐสมาชิก EU 11 ประเทศที่พร้อมที่จะร่วมใช้เงินสกุลยูโร ถูกกำหนดตายตัว ECB จะค่อย ๆ เข้าแทนที่ธนาคารกลางของประเทศสมาชิก โดยที่นโยบายทางด้านราคาล้างของแต่ละประเทศจะยังคงเป็นอิสระต่อกัน โดยจะขึ้นอยู่กับรัฐบาลของแต่ละประเทศ ECB จึงต้องรับมือกับนโยบายการคลังของประเทศสมาชิก 11 ประเทศ อย่างไรก็ตามรัฐบาลของประเทศสมาชิกต่าง ๆ ก็มีมาตรการ 2 มาตรการที่จะรองรับคือ¹

1. ข้อตกลงเกี่ยวกับเสถียรภาพและการเติบโตอันมีจุดมุ่งหมายที่จะทำให้นโยบายการคลังของประเทศสมาชิกอยู่ในแนวเดียวกันภายหลังจากเริ่มใช้เงินยูโรแล้ว โดยประเทศซึ่งขาดดุลงบประมาณมากเกินไปจะถูกลงโทษ

2. รัฐมนตรีคลังของ 11 ประเทศสมาชิก EU ที่เข้าร่วมสหภาพเงินตรากันตั้งแต่เริ่มแรก จะจัดการประชุมอย่างไม่เป็นทางการกันเป็นประจำโดยใช้ชื่อว่า ยูโร-11 แม้ว่ายังไม่ชัดเจนว่ากลุ่ม

¹ นิตยสารการเงินการธนาคาร ฉบับเดือนธันวาคม พ.ศ.2541

นี้ทำหน้าที่อะไร แต่เป็นที่คาดหมายกันว่าน่าจะเป็นเวทีสำหรับประสานนโยบายการคลังระหว่างกัน

3.8.1 โครงสร้างของ ECB

ECB มีสำนักงานใหญ่อยู่ในนครแฟรงก์เฟิร์ต ประเทศเยอรมนี โดยมีนายจิม ดุยเซนเบิร์กซึ่งเป็นผู้ว่าการธนาคารกลางของประเทศเนเธอร์แลนด์ได้รับเลือกดำรงตำแหน่งประธานธนาคารกลางยุโรปเป็นคนแรก และจะมีคณะมนตรีซึ่งประกอบไปด้วยสมาชิกทั้งหมด 17 คน

1. แบ่งเป็นคณะกรรมการบริหาร 6 คนประกอบด้วย
 - 1.1 ประธาน ECB
 - 1.2 รองประธาน
 - 1.3 สมาชิกสมทบ อีก 4 คน

ซึ่งในขณะนี้คณะกรรมการทั้งหมดได้แก่

1. ฌิม ดุยเซนเบิร์ก - อดีตผู้ว่าการธนาคารของเนเธอร์แลนด์
2. คริสเตียน โนแอร์ - อดีตปลัดกระทรวงการคลังฝรั่งเศส
3. ออตมาร์ อีสซิง - อดีตหัวหน้านักเศรษฐศาสตร์ทุนเคสแบงก์
4. ทอมมาโซ ปาดัว - อดีตรองผู้ว่าการธนาคารแห่งอิตาลี
5. ยูยีนีโอ โดมิง โซลานส์ - อดีตเจ้าหน้าที่ราชการแห่งสเปน
6. ซีร์กกา ฮามาไลเน - อดีตผู้ว่าการธนาคารกลางของฟินแลนด์

กรรมการบริหารจะมีหน้าที่เป็นผู้บังคับใช้นโยบายทางการเงิน โดยสั่งการผ่านธนาคารกลางของประเทศสมาชิก และอาจมอบหมายความรับผิดชอบอื่น ๆ เพิ่มเติม ตามที่คณะมนตรีพิจารณาเห็นสมควร

2. ผู้ว่าการธนาคารกลางจาก 11 ชาติสมาชิก

สมาชิกคณะมนตรีแต่ละคนจะมีคะแนนเสียงเท่ากันเวลาที่มีการลงมติเรื่องนโยบายทางการเงินและคณะมนตรียังจะมีวาระที่จะต้องประชุมพบปะกันเป็นประจำเพื่อหารือกันในเรื่องของนโยบายทางการเงินรวมทั้งอัตราดอกเบี้ย ตลอดจนถึงการรักษาความเป็นอิสระไม่ยอมให้ฝ่ายการเมืองเข้ามาครอบงำ และจะต้องตัดสินใจโดยขึ้นอยู่กับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจของดินแดนยุโรปทั้งหมด ไม่ใช่เพียงแค่ผลประโยชน์ของแต่ละชาติสมาชิกเท่านั้น

คณะมนตรีจะเป็นผู้กำหนดนโยบายทางการเงินที่ใช้ในยุโรป เช่น การตัดสินใจเรื่องวัตถุประสงค์ทางการเงินในระยะปานกลาง อัตราดอกเบี้ยหลักและปริมาณเงินทุนสำรองต่างประเทศในการถือครองของธนาคารของแต่ละประเทศสมาชิก

3.8.2 บทบาทของธนาคารกลางแห่งยุโรป (ECB) และระบบธนาคารกลางกลุ่มประเทศยุโรป (ESCB)

ธนาคารของประเทศยุโรป จะไม่สูญสลายไปแต่จะรวมเข้ากับธนาคารกลางแห่งยุโรป เป็นระบบธนาคารกลางกลุ่มประเทศยุโรป (ESCB) ซึ่งจะมีความรับผิดชอบ คือ¹

1. กำหนดและปฏิบัตินโยบายทางการเงินของสหภาพยุโรปสำหรับการบริหารเงินยูโร เช่นเดียวกับ FED ของสหรัฐฯ
2. ดำเนินธุรกิจปริวรรตเงินตราตามคำสั่งของคณะมนตรียูโร – 11
3. กำหนดอัตราแลกเปลี่ยนคงที่ระหว่างสกุลเงินท้องถิ่นของประเทศสมาชิก และอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างเงินสกุลหลักแต่ละสกุลเทียบกับเงินยูโร
4. รักษาและบริหารทุนสำรองต่างประเทศของรัฐสมาชิกยุโรป ในขณะที่ต่อไปธนาคารของชาติจะกลายเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของธนาคารกลางแห่งยุโรป โดยผู้ว่าธนาคารเหล่านี้จะดำเนินการโดยรับฟังคำแนะนำจากธนาคารกลางยุโรป แต่ก็ยังคงศักดิ์และสิทธิ์ในการดำเนินการใด ๆ ในความรับผิดชอบเฉพาะของตนเอง เช่นการจัดสรรเครดิต การจัดเก็บทรัพยากรด้านต่าง ๆ และการจัดการระบบการชำระเงิน

นอกจากนี้ ECB ได้กำหนดนโยบายทางการเงิน การคลัง หลังจากการประกาศใช้เงินยูโรของประเทศกลุ่ม Euro Zone ไว้คือ

1. ECB จะเป็นผู้กำหนดอัตราดอกเบี้ยของประเทศสมาชิก
2. นโยบายทางการเงินของ ECB จะมุ่งเน้นการรักษาเสถียรภาพราคา
3. ประเทศสมาชิกจะต้องรักษาวินัยทางการคลังอย่างต่อเนื่อง และไม่สามารถใช้นโยบายทางการคลังเป็นเครื่องมือกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศตนได้

¹ นิตยสารดอกเบี้ยรายเดือน ฉบับเดือนมกราคม พ.ศ.2542